

Lup på en halv million dokumenter

Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

"Ekspertudvalg: Kraftig kritik af Finanstilsynet" – sådan lød én blandt mange avisoverskrifter ved udgangen af juni måned, da Revsbech-udvalget efter ca. 5 års arbejde, offentliggjorde sin rapport om Finanstilsynets håndtering af en række af de bankredninger, der foregik i begyndelsen af 1990'erne.

Nu afhænger det skete jo som bekendt af øjnene, der ser, og det kan vel diskuteres om en overskrift som den citerede er dækkende for, at udvalget efter en nøje gennemgang af ½ million dokumenter i forbindelse med en undersøgelse af 584 punkter, når frem til kritik for 76 punkters vedkommende, heraf 6 punkter, hvor udvalget udtaler alvorlig kritik. Sammenholder man disse fund med den hektiske aktivitet, der foregik i de undersøgte år i et tilsyn, der næppe var bemandet til fuldt tilstrækkelig størrelse i samtlige krisedøgn, med det politiske pres, der hvilede på tilsynet om at gå aktivt ind i sagerne for at forhindre bankkrak, kunne man – endda uden at gå i nærmere detaljer med indholdet af punkterne – godt nå til en anden konklusion. For eksempel at det var imponerende, at man i en sådan atmosfære med et sådant pres faktisk klarede at håndtere 584 punkter således, at kun de 6 var rigtige skævere. Udvalget indleder da også sin samlede konklusion således: "Det kan konstateres, at Finanstilsynet i den daglige administration normalt handlede i overensstemmelse med reglerne, således at der for langt de fleste af de undersøgte forhold ikke har været grundlag for kritik af eller bemærkninger til Finanstilsynets forvaltning".

Man kan – når man vurderer sådan et resultat – spørge sig selv, hvor mange kommuner og statslige institutioner, der ville være i stand til at få gennemgået ½ million dokumenter med henblik på en særlig granskning af 584 punkter – såvel indholdsmæssigt som proceduremæssigt – og så "slippe" med 6 alvorlige fejl?!

Om det var berettiget at igangsætte undersøgelsen og bruge – efter sigende – mindst 15 millioner kroner på en rapport på ca. 1000 sider, kunne man også spørge om. Det er imidlertid mindre interessant al den stund, vi nu har rapporten. Meget mere interessant er spørgsmålet: hvad skal vi så bruge den til?

De forhold, der undersøges er alle foregået for mellem 10 og 15 år siden i en helt anden politisk virkelighed og i et Finanstilsyn, der administrerede på en ganske anden måde end det Finanstilsyn, vi har i dag. Målet dengang var at redde nødlidende banker m.v. og metoden var at gå aktivt ind i redningsarbejdet sammen med private midler. Politisk var der fuld opbakning til denne model. Udvalget siger herom, at det kan konstateres, at Industriministeriet/Erhvervsministeriet "var vidende om og indforstået med Finanstilsynets hovedlinje i de undersøgte sager som helhed, og i et vist omfang har man tilskyndet Finanstilsynet til at arbejde efter denne hovedlinje."

Vi – det vil primært sige politikerne – har i dag en anden indfaldsvinkel til tilsynet med den finansielle sektor end man havde dengang. Udvalgets rapport vil måske blive trukket frem,

hvis samfundet atter skulle stå med en bankkrise, som den der plagede i slutningen af 80'erne og begyndelsen af 90'erne, eller også vil man agere på samme måde næste gang ud fra en opfattelse af at målet (til en vis grad) helliger midlet. Det ved vi ikke – og det giver rapporten naturligvis heller ikke noget svar på. Som forholdene er i dag, kan vi ud fra det, der blev undersøgt – nemlig selve Finanstilsynets ageren – ikke gøre andet end at konstatere at det med Finanstilsynet nuværende profil ikke er aktuelt at "tage ved lære" af de – relativt få – fejl, der konstateres i rapporten.

Når det imidlertid overhovedet er aktuelt at skrive om denne rapport – her en lille måned efter dens fremkomst – skyldes det, at Erhvervsministeren dengang gav udtryk for, at man nu ville overveje at lave en ny undersøgelse – eller i hvert fald lade en advokat undersøge mulighederne for at gøre et personligt ansvar gældende over for nogle af de dengang implicerede embedsmænd. Det ville – med al respekt – være at kaste gode penge efter dårlige.

Det er helt rigtigt, at et disciplinært ansvar – tjenestemandsansvaret – aldrig forældes. Det er også helt rigtigt, at det at handle efter ordre ikke er nogen gyldig undskyldningsgrund – uanset om det skulle være den daværende chef for tilsynet (som nu er gået på pension og derfor ikke kan pålægges et sådant ansvar) eller det skulle være embedsmænd i ministeriet, eller politikerne selv, der måtte have givet ordrer til retsstridige procedurer eller (del)afgørelser. Det er således rigtigt, at man – i det omfang det derudover er muligt at koble konkrete embedsmænd til nogle af de retsstridige handlinger, og i det omfang det er muligt i dag at fastslå, at de burde have handlet anderledes – kan pålægge dem en disciplinær sanktion. Men at finde det fornuftige formål med at gøre det – det er meget, meget vanskeligt.

Hvis man legede med den tanke, at det, de pågældende embedsmænd måtte have gjort, var "rigtigt" strafbart og kunne medføre bøde eller fængsel (hvad der ikke er noget i rapporten, der overhovedet tyder på), ville man således for det første i henhold til retsplejeloven kunne undlade at rejse sagen, hvis man skønnede, at det resultat (læs den straf), der måtte komme ud af det, ikke ville stå mål med de ressourcer politiet og anklagemyndigheden skulle bruge på at køre sagen. For det andet ville de strafferetlige forældelsesregler medføre, at kun forbrydelser, der ville kunne medføre mere end 10 års fængsel (og her er vi i vægtklassen manddrab, terrorisme, mordbrand og spionage), ville kunne rejses på nuværende tidspunkt. Alt andet ville være forældet.

Skulle man på trods heraf alligevel vælge at rejse en disciplinærsag, ville sanktionen skulle fastsættes ud fra de almindelige strafferetlige principper for strafudmåling. Hertil hører naturligvis spørgsmål om forseelsens grovhed, men også elementer som hvorvidt det er første gang, den pågældende forser sig og ikke mindst den tid, der er medgået siden forseelsen fandt sted. Oveni dette ville man inddrage spørgsmål om den pågældendes adfærd siden forholdet blev begået, og i relation til dette sidste, udtalte Finanstilsynets nuværende chef ved rapportens fremkomst, at i de 8 år, han havde været chef for tilsynet, havde de pågældende medarbejdere udført et upåklageligt stykke arbejde.

Det er således – på den baggrund rapporten giver – muligvis teoretisk muligt at rejse en tjenestemandssag, men det er lige så klart, at de pågældende embedsmænd, nærmest uanset om man kunne hægte en eller flere af dem personligt op som drivkraften bag alle 6 alvorlige fejl (hvad heller intet tyder på), ville kunne mødes med en sanktion strengere end en advarsel. Og selv det ville – i lyset af de regler, der gælder for straffesager – være stødende.

Mon ikke det er på tide nu – 15 år efter – at "lukke" for yderligere undersøgelser af dette problemkompleks - ikke med følelsen af, at der nu nok alligevel var mere at komme efter, men med følelsen af, at nu er hver en sten, der er værd at vende, omsider blevet vendt.